

Dawid Daniluk¹

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
ORCID ID: 0000-0002-3901-8764

WYZNACZANIE RADCÓW PRAWNYCH DO UDZIELANIA NIEODPŁATNEJ POMOCY PRAWNEJ W ŚWIELE ORZECZNICTWA SĄDÓW ADMINISTRACYJNYCH

ABSTRACT

Appointing attorneys-at-law to provide free legal assistance in the light of the jurisprudence of administrative courts

Attorneys-at-law are one of the entities performing public tasks related to providing free legal assistance. This service is provided at various locations throughout Poland. Every year, districts conclude agreements with various bar associations of attorneys-at-law regulating the provision of free legal assistance in a given district's area. In the jurisprudence of administrative courts, the only issue analysed so far related to appointing attorneys-at-law to provide free legal assistance is the possibility of participation in this procedure exclusively by attorneys-at-law associated with a particular bar association of attorneys-at-law.

Keywords: free legal assistance, attorney-at-law, administrative court, judiciary

Słowa kluczowe: nieodpłatna pomoc prawna, radca prawny, sąd administracyjny, orzecznictwo

¹ Doktor nauk prawnych, radca prawny, współpracuje z Katedrą Prawa Finansowego i Prawa Podatkowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

1. Wprowadzenie

Radcowie prawni są jednym z podmiotów wykonujących zadania publiczne polegające na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej. W literaturze nie ukazała się dotychczas publikacja ukazująca proces wyznaczania radców do świadczenia ww. usług na tle orzeczeń sądów administracyjnych. Warto poddać analizie niniejszą problematykę, żeby dokonać próby oceny regulacji mających na celu wyłonienie przedstawicieli zawodu zaufania publicznego do udzielania pomocy osobom, których nie stać na poniesienie kosztów odpłatnej pomocy prawnej. Skargi kierowane do sądów administracyjnych sygnalizują problemy związane ze stosowaniem samorządowych przepisów.

2. Organizacja punktów nieodpłatnej pomocy prawnej

Nieodpłatna pomoc prawna udzielana jest w punktach zlokalizowanych na terenie powiatów i miast na prawach powiatu na obszarze całej Polski w przeciętnym wymiarze pięciu dni w tygodniu podczas dyżuru trwającego nie mniej niż cztery godziny dziennie, z wyłączeniem dni wymienionych w art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy². Tryb świadczenia pomocy oraz organizację systemu określają przepisy ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej³. Udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej, świadczenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacja prawna stanowią zadania zlecone z zakresu administracji rządowej realizowane samodzielnie przez powiat lub w porozumieniu z gminami⁴. Zgodnie z art. 11 ust. 1 u.n.p.p. „powiat powierza połowę punktów do prowadzenia adwokatom i radcom prawnym z przeznaczeniem na udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej, a połowę organizacji pozarządowej prowadzącej działalność pożytku publicznego [...] z przeznaczeniem na udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego”⁵. Powiaty zawierają co roku z okręgowymi radami adwokackimi oraz radami okręgowych izb radców prawnych porozumienia regulujące udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej na obszarze

2 Ustawa z dnia 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1920).

3 Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 945), dalej: u.n.p.p. Szerzej na temat organizacji systemu nieodpłatnej pomocy zob. J. Wegner, B. Wróblewski, *Prawo jednostki do nieodpłatnej pomocy prawnej*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2021, nr 6, s. 5–18; A. Bereza, *Cooperation of the Central Government, Local Government and Self-Government of Legal Professionals in Organising the System of Legal Aid in Poland*, „Lex Localis-Journal of Local Self-Government” 2021, vol. 19, no. 3, s. 729–749; O. Hałub-Kowalczyk, *Sformalizowany model dostępu do nieodpłatnej pomocy prawnej na etapie przedsądowym w Polsce*, Wrocław 2019, s. 159–220; B. Przywora, *Normatywny model przedsądowej nieodpłatnej pomocy prawnej w Polsce*, Warszawa 2019.

4 Art. 8 ust. 1 u.n.p.p.

5 Na temat powierzania punktów organizacjom pozarządowym zob. D. Daniluk, *Otwarte konkursy ofert na powierzenie prowadzenia punktów nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Uwagi de lege lata i postulaty de lege ferenda*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2023, nr 4, s. 91–102.

danego powiatu, mając na względzie potrzebę zapewnienia w równym stopniu udziału w realizacji zadania przedstawicielom palestry i samorządu radcowskiego. Trafnie zauważa Mateusz Kaczocho, że warunek równomiernego udziału obu środowisk prawniczych w wykonywaniu zadania realizuje zasadę równości wobec prawa wyrażoną w art. 32 Konstytucji RP⁶. Według Trybunału Konstytucyjnego istota zasady równości polega na tym, że „wszystkie podmioty prawa (adresaci norm prawnych), charakteryzujące się daną cechą istotną (relewantną) w równym stopniu, mają być traktowane równo. A więc według jednakowej miary, bez zróżnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących”⁷. Omawiana regulacja u.n.p.p. ma na celu nie dopuścić „do sytuacji, w której przedstawiciele jednego z tych zawodów zaufania publicznego wyraźnie przeważaliby w udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej na obszarze określonego powiatu”⁸. Obecnie istnieje 19 okręgowych izb radców prawnych obejmujących swoim zasięgiem działania poszczególne powiaty i miasta na prawach powiatu⁹. Kazimierz Bandarzewski zwraca uwagę, że ustawodawca nieprecyzyjnie określił jedną ze stron porozumień, gdyż jednostkami organizacyjnymi samorządu radcowskiego posiadającymi osobowość prawną są okręgowe izby radców prawnych i Krajowa Izba Radców Prawnych¹⁰, a nie rada okręgowej izby radców prawnych, która stanowi jej organ. Precyzyjnie ustawodawca określił natomiast właściwość miejscową stron porozumienia. Powiat zawiera je z radą okręgowej izby radców prawnych właściwą dla siedziby władz powiatu¹¹. W porozumieniu określa się liczbę radców prawnych, którzy będą świadczyć nieodpłatną pomoc, zobowiązanie rady okręgowej izby radców prawnych do imiennego wskazania radców prawnych wyznaczonych do pełnienia dyżurów oraz ich zastępców, zasady ich wynagradzania oraz zasady wykorzystania urządzeń technicznych znajdujących się w punkcie¹². W tym miejscu warto dodać, że zgodnie z art. 41 pkt 5a u.o.r.p. do zadań samorządu radcowskiego należy m.in. „współdziałanie z jednostkami samorządu terytorialnego w zapewnianiu udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej”¹³. Trafnie wskazuje się w literaturze, że z u.n.p.p. wynika jedynie obowiązek zainicjowania próby nawiązania porozumienia, ale nie ma bezwzględnego obowiązku jego zawarcia¹⁴. W razie

6 Zob. M. Kaczocho, *Komentarz do art. 10, [w:] Ustawa o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej. Komentarz*, LEX/el. 2016.

7 Wyrok TK z dnia 3 września 1996 r., K 10/96, OTK 1996, nr 4, poz. 33.

8 M. Kaczocho, *Komentarz do art. 10, [w:] Ustawa o nieodpłatnej pomocy...*

9 Okręgowe Izby Radców Prawnych, <https://kirp.pl/o-samorzadzcie/okregowe-izby-radcow-prawnych/> [dostęp: 19 sierpnia 2023 r.].

10 Art. 5 ust. 2 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1166 t.j.), dalej: u.o.r.p.

11 Zob. K. Bandarzewski, *Udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej jako zadanie zlecone powiatowi, [w:] Charakter i konstrukcja zadań samorządu terytorialnego*, red. M. Stec, S. Płażek, Warszawa 2017, s. 31.

12 Art. 10 ust. 1 u.n.p.p. Por. M. Grzymisławska-Cybulska, A. Trela, *Koncepcja nieodpłatnej pomocy prawnej a obowiązki radców prawnych wynikające z ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe” 2016, nr 1, s. 65–66. Zob. szerzej R. Rynkun-Werner, *Komentarz do art. 10, [w:] B. Paxford, R. Rynkun-Werner, M. Wasylkowska-Michór, Ustawa o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 56–58.

13 Por. A. Rogacka-Łukasik, *Zakres stosowania regulacji prawnej o nieodpłatnej pomocy prawnej*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2016, t. 16, nr 1, s. 299.

14 Zob. S. Płażek, *Nowe usługi powiatu w zakresie nieodpłatnej pomocy prawnej, [w:] Działalność gospodarcza jednostek samorządu terytorialnego – dopuszczalność i granice jej prowadzenia*, red. M. Mączyński, M. Stec, Warszawa 2016, s. 297.

jego niezawarcia do 30 listopada roku poprzedzającego rok, którego dotyczy porozumienie, starosta przekazuje dziekanom informacje w zakresie dni oraz – jeśli to możliwe – godzin, w których planowane są dyżury, preferowanej specjalizacji dyżurów (jeżeli stwierdzono taką potrzebę) oraz adresy lokali albo wykaz planowanych dyżurów na terenie powiatu¹⁵. Na podstawie przekazanych przez starostę informacji dziekan rady okręgowej izby radców prawnych wskazuje radców prawnych, wyznaczonych do świadczenia nieodpłatnej pomocy prawnej¹⁶.

3. Tryb wyznaczania radców prawnych do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej

System wyłaniania radców prawnych został określony w regulaminie stanowiącym załącznik do uchwały nr 97/IX/2015 Krajowej Rady Radców Prawnych z 11 września 2015 r. w sprawie Regulaminu wyznaczania radców prawnych do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i dokumentowania tej pomocy, który podlegał w kolejnych latach odpowiednim nowelizacjom¹⁷. Zgodnie z § 5 Regulaminu wyznaczonym do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i jego zastępcą nie może być radca prawny, który został prawomocnie ukarany dyscyplinarnie – do czasu zatarcia tej kary; ostrzeżony przez dziekana rady w trybie art. 66 u.o.r.p. – przez okres roku od upływu terminu do złożenia odwołania albo utrzymania ostrzeżenia w mocy przez sąd dyscyplinarny; z którym umowa o udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej zawarta na podstawie art. 6 u.n.p.p. została rozwiązana z przyczyn dotyczących radcy prawnego – przez okres dwóch lat od jej rozwiązania; który nie dopełnił obowiązku w zakresie doskonalenia zawodowego w ostatnim cyklu szkoleniowym; zalegający w dniu składania deklaracji udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej z opłatami z tytułu składek członkowskich za okres dłuższy niż dwa miesiące. Paragraf 3 ust. 3 Regulaminu stanowi, że jeżeli liczba radców prawnych, którzy deklarują udzielanie pomocy, jest wyższa niż liczba miejsc, radców prawnych wyznacza się w drodze losowania. Z czynności losowania sporządzany jest protokół. Zgodnie z ust. 4 niniejszego paragrafu radcowie prawni, którzy nie zostali wylosowani, stają się zastępcami wyznaczonych osób¹⁸. Kolejność zastępowania ustalana jest poprzez losowanie. Do przeprowadzania losowania Krajowa Rada Radców Prawnych udostępnia okręgowym izbom radców prawnych system elektroniczny (§ 3 ust. 5 Regulaminu). W kontekście orzeczeń sądów administracyjnych szczególnie ważne jest zagadnienie związane z wyznaczaniem radców prawnych do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej jedynie

¹⁵ Art. 10 ust. 2 w związku z art. 9 ust. 1 pkt 1 lit. a, d oraz e albo ust. 3 u.n.p.p.

¹⁶ Art. 10 ust. 2 u.n.p.p.

¹⁷ W niniejszym tekście będziemy posługiwać się tekstem jednolitym Regulaminu wyznaczania radców prawnych do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i dokumentowania tej pomocy stanowiącym załącznik do uchwały nr 738/XI/2022 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 21 września 2022 r., dalej: Regulamin.

¹⁸ Por. M. Grzymisławska-Cybulska, A. Trela, *Koncepcja nieodpłatnej pomocy...*, s. 66.

na obszarze okręgowej izby radców prawnych, w których są oni wpisani na listę. Stanowi o tym *explicite* § 2a Regulaminu, zgodnie z którym „radca prawny może być wyznaczony do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej wyłącznie na obszarze okręgowej izby radców prawnych, w której jest wpisany na listę radców prawnych”. Paragraf ten został dodany uchwałą nr 60/XI/2021 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 22 kwietnia 2021 r. Podkreślenia wymaga, że ww. nowelizacja nie stanowi *novum*, ale sankcjonuje przyjętą praktykę.

4. Orzecnictwo sądownoadministracyjne

Sprawy sądownoadministracyjne koncentrowały się na braku uwzględnienia przy wyznaczaniu radców prawnych do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej osób wykonujących zawód w innych izbach niż ta dokonująca tego procesu. Na początku nie było jednolitego stanowiska, czy rozstrzygnięcie w tej materii dokonywane przez radę podlega kognicji sądów administracyjnych. Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu postanowieniem z dnia 31 stycznia 2020 r. odrzucił skargę, uzasadniając, że zaskarżone „pismo [wskazujące staroście listę radców prawnych wyznaczonych do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej na terenie powiatu – przyp. DD] nie posiada cech decyzji administracyjnej ani innej władczej formy działania administracji publicznej – w szczególności zaskarżone pismo nie stanowi aktu lub czynności z zakresu administracji publicznej, dotyczącego uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa, o których mowa w art. 3 § 2 pkt 4 p.p.s.a. Z tego względu nie może być ono przedmiotem kontroli sądu administracyjnego”¹⁹. Zapatrywania tego nie podzielił Naczelny Sąd Administracyjny, który postanowieniem z dnia 24 września 2020 r. uchylił ww. postanowienie WSA we Wrocławiu i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania temu sądowi. NSA zwrócił uwagę, że regulacja zawarta w art. 3 § 2 pkt 4 p.p.s.a. umożliwia kontrolę „działań administracji publicznej, które nie są podejmowane w sformalizowanych postępowaniach, a dotyczą praw i obowiązków podmiotów o charakterze publicznoprawnym. Skoro zatem lista radców prawnych, wskazana w zaskarżonej czynności, zawiera grupę podmiotów wyznaczonych do świadczenia nieodpłatnej pomocy prawnej, a ponadto tylko te podmioty mają zagwarantowaną możliwość realizowania działań w tym zakresie [...] WSA winien był wyjaśnić dlaczego – w jego ocenie – skarżona czynność organu nie kreowała odrębnych materialnoprawnych uprawnień dla wskazanych w liście radców prawnych oraz nie była czynnością z zakresu administracji publicznej”²⁰. Ponownie analizując sprawę, WSA we Wrocławiu oddalił skargę, wskazawszy w wyroku z dnia 13 maja 2021 r., że skoro powiat zawiera co roku z radą właściwą dla siedziby powiatu porozumienia w sprawie świadczenia nieodpłatnej pomocy prawnej na terenie tego powiatu, należy domniemywać, że intencją ustawodawcy było zatem, aby pomoc była udzielana

19 Postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z dnia 31 stycznia 2020 r., IV SA/Wr 12/20, LEX nr 2774889.

20 Postanowienie NSA z dnia 24 września 2020 r., II GSK 836/20, LEX nr 3100120.

przez prawników zrzeszonych w okręgowej izbie radców prawnych będącej stroną porozumienia z powiatem. Ponadto WSA, powołując się na Regulamin, zwrócił uwagę na obowiązek spełnienia przez radcę prawnego określonych przesłanek m.in. obowiązku doskonalenia zawodowego, niezalegania z opłatami z tytułu składek członkowskich za okres dłuższy niż dwa miesiące. W opinii sądu I instancji warunki te mogą zostać zweryfikowane jedynie przez radę okręgowej izby radców prawnych, w której jest zrzeszony dany radca prawny. Poza tym WSA zwrócił uwagę na problem ochrony danych osobowych i braku podstawy prawnej do zwracania się przez okręgową izbę radców prawnych, do której została złożona deklaracja udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej o udostępnienie ww. informacji stanowiących dane osobowe radcy prawnego, a będących w posiadaniu macierzystej okręgowej izby radców prawnych²¹. Skarga kasacyjna od wyroku WSA we Wrocławiu została oddalona. W wyroku z dnia 16 listopada 2021 r. NSA podzielił stanowisko sądu I instancji²². Podobna sprawa była także przedmiotem rozstrzygnięcia WSA we Wrocławiu z dnia 24 lutego 2022 r., który wydał analogiczny wyrok²³.

Do sądu administracyjnego wnoszone były również skargi na czynność rady okręgowej izby radców prawnych w przedmiocie pominięcia w losowaniu radców prawnych do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej, sporządzenia listy radców prawnych wyznaczonych do świadczenia pomocy oraz przekazania informacji o wyznaczonych radcach prawnych powiatom z pominięciem skarżącej. Podstawę prawną skarg stanowił art. 3 § 2 pkt 4 p.p.s.a. Istota sporu dotyczyła, analogicznie jak we wskazanych wyżej orzeczeniach, realizacji przez radę okręgowej izby radców prawnych obowiązków określonych w art. 10 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 u.n.p.p. Skarżąca złożyła deklarację udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej, ale została pominięta w procesie wyznaczania radców prawnych, gdyż nie była wpisana na listę radców prawnych w izbie dokonującej tej procedury. W wyrokach oddalających skargi sąd powoływał się na przytoczone wyżej orzeczenia – WSA we Wrocławiu z dnia 13 maja 2021 r. i NSA z dnia 16 listopada 2021 r.²⁴

Odłącznego omówienia wymaga wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 26 kwietnia 2023 r. Dotyczy on skargi w przedmiocie pominięcia w losowaniu radców prawnych do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej, ale podniesiono w niej również kwestię wyznaczania pełnomocników z urzędu. Skarżący zwrócił uwagę, że „pełnienie obowiązków pełnomocnika z urzędu dotyczy wszystkich radców prawnych, a nie tych, którzy znajdują się na liście prowadzonej przez konkretną radę”. Podkreślił, że wykonuje on zawód radcy prawnego na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, a nie tylko na terenie danej izby. WSA nie podzielił tego zapatrywania, wskazując, że „sąd w ramach swoich kompetencji i realizacji zadań z art. 117³ k.p.c. występuje do rady, na której obszarze ma siedzibę sąd ustanawiający adwokata lub radcę prawnego, a dana rada realizuje ww. zadanie w ramach posiadanych kompetencji wynikających z u.o.r.p. i regulacji samorządowych, a zatem wyznacza radcę prawnego z listy radców obejmującej radców, którzy wpisani są na

21 Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 13 maja 2021 r., IV SA/Wr 41/21, LEX nr 3206250.

22 Wyrok NSA z dnia 16 listopada 2021 r., II GSK 2046/21, LEX nr 3291724.

23 Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 24 lutego 2023 r., III SA/Wr 780/20, LEX nr 3448594.

24 Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 22 czerwca 2023 r., III SA/Wr 64/22, LEX nr 3580694; wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 15 grudnia 2021 r., III SA/Wr 781/20, LEX nr 3443911.

prowadzoną przez daną OIRP listę radców prawnych, którzy zgłosili się do świadczenia pomocy prawnej z urzędu²⁵. Sposób ustanawiania pełnomocników z urzędu jest zatem zbliżony do trybu wyznaczania radców prawnych do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej. W kontekście zmiany Regulaminu skarżący zwrócił uwagę, że w pierwotnym brzmieniu nie zawierał on „pozostającego w sprzeczności z dyspozycją art. 5 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 1 pkt 2 u.n.p.p. zapisu o wyznaczaniu do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej radcy prawnego wyłącznie na terenie izby, w której jest wpisany na listę radców prawnych. Zapis ten wprowadzono dopiero w kwietniu 2021 r. – niewątpliwie z inicjatywy izby wrocławskiej, w celu wyeliminowania skarżącego oraz innych radców prawnych, będących w podobnej do niego sytuacji, z tegorocznego konkursu”.

Podsumowując dotychczasowe rozważania, należy wskazać, że ukształtowała się linia orzecznicza, zgodnie z którą dana rada okręgowej izby radców prawnych wyznacza do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej radców prawnych spośród radców wpisanych na listę prowadzoną przez daną okręgową izbę radców prawnych, co jest zbieżne z treścią § 2a Regulaminu. Trzeba jednak odnotować, iż paragraf ten został dodany uchwałą nr 60/XI/2021 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 22 kwietnia 2021 r. i wszedł w życie z dniem jej podjęcia. Niemniej jednak sądy administracyjne, opierając się na stanie prawnym sprzed wprowadzenia niniejszej zmiany, oddały skargi radców prawnych, zajmąwszy stanowisko zgodne z wyrokami wydanymi w stanie prawnym po dodaniu § 2a.

5. Wnioski

Jedynym analizowanym w orzecznictwie sądowoadministracyjnym problemem związanym z procesem wyznaczania radców do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej jest kwestia możliwości udziału w tym postępowaniu jedynie radców prawnych zrzeszonych w danej okręgowej izbie radców prawnych. Punkty nieodpłatnej pomocy prawnej zlokalizowane są niejednokrotnie na granicy właściwości poszczególnych okręgowych izb radców prawnych, co sprawia, że obsługą punktu zainteresowani są radcowie prawni wpisani na listę radców prawnych w innej izbie niż ta, która zawarła porozumienie z powiatem. Orzeczenia sądów administracyjnych dotyczyły jedynie okręgowej izby radców prawnych we Wrocławiu. Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu, jak również Naczelny Sąd Administracyjny stawały na stanowisku, iż w świetle Regulaminu wyznaczeni do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej mogą być jedynie radcowie prawni wpisani na listę okręgowej izby radców prawnych, w której przeprowadzany jest proces rekrutacji.

W niektórych orzeczeniach pojawiał się argument, zgodnie z którym intencją ustawodawcy było, aby pomoc była udzielana przez radców prawnych zrzeszonych w okręgowej izbie radców prawnych właściwej ze względu na siedzibę władz powiatu. Należy uznać tę konstatację za zbyt daleko idącą. W przepisach u.n.p.p. uregulowana jest jedynie kwestia zawierania porozumień przez rady poszczególnych okręgowych izb z powiatami,

²⁵ Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 26 kwietnia 2023 r., III SA/Wr 63/22, LEX nr 3568435.

mając na względzie siedzibę władz powiatu oraz konsekwencje niezawarcia porozumienia poprzez wskazanie radców prawnych przez dziekana rady danej izby. Decyzja o kształcie przepisów regulujących proces wyznaczania radców prawnych do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej należy do samorządu prawniczego. Nic nie stoi zatem na przeszkodzie, aby regulacje te zostały ukształtowane w taki sposób, aby w procesie rekrutacji w danej izbie mogli wziąć udział również radcowie prawni, którzy są wpisani na listę radców prawnych w innej izbie. Przydatny byłby w tym względzie odpowiedni system elektroniczny pozwalający na weryfikację, czy dana osoba spełnia przesłanki do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej określone w Regulaminie, a także za którego pomocą zostałyby przeprowadzona sama rekrutacja, a jeśli zajdzie taka konieczność – losowanie. Kwestia umożliwienia złożenia deklaracji niezależnie od miejsca wpisu na listę wydaje się istotna, w szczególności z uwagi na coraz mniejszą opłacalność udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i w związku z tym spadek zainteresowania jej świadczeniem przez radców prawnych i adwokatów²⁶ oraz potencjalne problemy z obsadą punktów sygnalizowane już przez samorząd adwokacki²⁷.

26 Związek Powiatów Polskich, Uwagi do projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie wysokości kwoty bazowej w 2024 r., <https://www.zpp.pl/storage/library/2023-06/3fe36ad7efa83d4a14972-0314fd3c4aa.pdf> [dostęp: 21 sierpnia 2023 r.].

27 Opinia NRA do projektu oceny wykonywanych zadań z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej za 2022 r., <https://www.adwokatura.pl/z-zycia-nra/opinia-nra-do-projektu-oceny-wykonywanych-zadan-z-zakresu-nieodplatnej-pomocy-prawnej-za-2022-r/> [dostęp: 21 sierpnia 2023 r.].

Bibliografia

- Bandarzewski K., *Udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej jako zadanie zlecone powiatowi*, [w:] *Charakter i konstrukcja zadań samorządu terytorialnego*, red. M. Stec, S. Płażek, Warszawa 2017.
- Bereza A., *Cooperation of the Central Government, Local Government and Self-Government of Legal Professionals in Organising the System of Legal Aid in Poland*, „Lex Localis – Journal of Local Self-Government” 2021, vol. 19, no. 3.
- Daniluk D., *Otwarte konkursy ofert na powierzenie prowadzenia punktów nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Uwagi de lege lata i postulaty de lege ferenda*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2023, nr 4.
- Grzymisławska-Cybulska M., Trela A., *Koncepcja nieodpłatnej pomocy prawnej a obowiązki radców prawnych wynikające z ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe” 2016, nr 1.
- Hałub-Kowalczyk O., *Sformalizowany model dostępu do nieodpłatnej pomocy prawnej na etapie przedsądowym w Polsce*, Wrocław 2019.
- Kaczocha M., *Komentarz do art. 10*, [w:] *Ustawa o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej. Komentarz*, LEX/el. 2016.
- Płażek S., *Nowe usługi powiatu w zakresie nieodpłatnej pomocy prawnej*, [w:] *Działalność gospodarcza jednostek samorządu terytorialnego – dopuszczalność i granice jej prowadzenia*, red. M. Mączyński, M. Stec, Warszawa 2016.
- Przywora B., *Normatywny model przedsądowej nieodpłatnej pomocy prawnej w Polsce*, Warszawa 2019.
- Rogacka-Łukasik A., *Zakres stosowania regulacji prawnej o nieodpłatnej pomocy prawnej*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2016, t. 16, nr 1.
- Rynkun-Werner R., *Komentarz do art. 10*, [w:] B. Paxford, R. Rynkun-Werner, M. Wasylkowska-Michór, *Ustawa o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej. Komentarz*, Warszawa 2016.
- Wegner J., Wróblewski B., *Prawo jednostki do nieodpłatnej pomocy prawnej*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2021, nr 6.